

2003-04-26

Miljö- och jordbruksutskottet
Sveriges riksdag
100 12 STOCKHOLM

Till ledamöterna i Miljö- och jordbruksutskottet.

Veterinärer i Sverige, (ViS), anser att det svenska veterinärväsendet befinner sig i kris beroende på att tillsynsverksamheten är undermålig. Detta har medfört påtagligt negativa effekter för djurskyddet, smittskyddet och den veterinära verksamheten både absolut och relativt andra europeiska länder.

För att bryta denna utveckling är det nödvändigt att snabbt förändra strukturen i den svenska veterinära verksamheten, vilket innebär att man måste ifrågasätta hur Jordbruksverket infriar sitt uppdrag.

Vi vädjar till ledamöterna i Miljö- och jordbruksutskottet att ta del av bifogade skrivelse och att fatta beslut om att stödja revisorernas förslag om en förändring av landets veterinära verksamhet.

Per Arvidsson, Ulla Björnehammar, Madeleine Björk, Mikael Fälth och Lars Steinwall.

Styrelseledamöter i föreningen Veterinärer i Sverige, (ViS).

Kontaktperson: Per Arvidsson, Navesta, 640 23 Valla

Veterinärer i Sverige	Box 13105	Organisationsnummer:	Bankgiro:	Postgiro:
	103 03 STOCKHOLM	802412-7576	5591-4436	39 17 34 - 1

Styrelse:

Ordförande: Per Arvidsson, Lerbo, Navesta 2, 640 23 VALLA, 0150-664170(A), 0150-664081(F), per.arvidsson@telia.com

Vice ordf: Ulla Björnehammar, Bastiongt 26, 451 50 UDDEVALLA, 0522-36581(A), 0522-30015(F), ulla.b@swipnet.se

Sekreterare: Madeleine Björk, Byagt 27, 291 73 ÖNNESTAD, 044-76904(A), madeleine.b@delta.telenordia.se

Kassör: Mikael Fälth, Ljungsjöv 3, 341 34 LJUNGBY, 0372-83900(A), 0372-83904(F), mikael.falth@veterinarfalth.se

Ledamot: Lars Steinwall, Smaragdv 59, 961 46 BODEN, 0920-253020(A), lars.steinwall@egonet.se

2003-04-26

Miljö- och jordbruksutskottet

Sveriges riksdag

100 12 STOCKHOLM

Ang. Riksdagens revisorers granskning av ”Villkoren för veterinär verksamhet”.

Inledning.

Riksdagens revisorer har till riksdagen överlämnat sin granskning av landets veterinära verksamhet, benämnd ”Villkoren för veterinär verksamhet”. Granskningen är mycket väl genomförd och speglar missförhållanden som råder i landet.

Revisorerna har konstaterat att Jordbruksverket kombinerar myndighetsutövning med kommersiell verksamhet riktad mot tillsynsobjekten och att detta medfört att förtroendet för Jordbruksverkets myndighetsutövning har skadats. Man har också konstaterat att det är olämpligt att Jordbruksverket med hjälp av statliga medel subventionerar kommersiell verksamhet på en konkurrensutsatt marknad.

Revisorerna har dragit den logiska slutsatsen att Jordbruksverkets kommersiella del, distriktsveterinärorganisationen, (DVO), inte längre bör ha statligt huvudmannaskap.

Sammanfattning.

Grundorsaken till att den bristfälliga tillsynen och absurda konkurrenssituationen uppkommit är att söka i Jordbruksverkets uppdrag att värna jordbruksnäringens lönsamhet. Tillsynen är det övergripande instrumentet i detta syfte. I stället för att värna om en oberoende tillsyn har Jordbruksverket helt ogenerat gått i motsatt riktning. Att försätta distriktsveterinärer i ekonomisk beroendeställning till tillsynsobjektet är ett exempel. Denna omständighet är i sig tillräcklig för att väcka spekulationer om hur verksamheten bedrivs i en näring som förlitar sig på en tillsyn som måste ifrågasättas. Det naturliga borde vara att förankra verksamheten på oantastlig grund för att vinna konsumenternas förtroende och som en följd därav uppnå fördelar. Inte oväntat har EU-inspektörerna till Livsmedelsverket ifrågasatt distriktsveterinärernas lönesystem. I sitt svar till EU hymlar verket genom att påstå att hela lönen utbetalas av Jordbruksverket. Man undviker nogsamt att tillstå att arvudet djurägaren erlägger delas lika mellan arbetsgivaren och den anställde. På vår förfrågan till Livsmedels-

verket varför man uttryckt sig mot bättre vetande blev svaret att uppgiften inhämtats från Jordbruksverket. Svaret är intressant så till vida att det tydliggör hur jordbruksnäringen med eget statligt verk och departement utövar inflytande.

Samtidigt som ViS gläds åt riksdagens beslut att inrätta en djurskyddsmyndighet, vill vi höja ett varnande finger för att importera Jordbruksverkets ämbetsmannakultur till den nya myndigheten. Att överföra djuravdelningen i befintligt skick till djurskyddsmyndigheten skulle medföra att den nya myndighetens verksamhet bara blir ett dyrbart slag i luften.

Med stort intresse konstaterar ViS att länder som Tyskland och England inte dragit sig för att omvandla sina jordbruksdepartement till förmån för miljö- och konsumentintressen. I dessa länder är man t.ex. mycket noggrann med att de veterinärer som ansvarar för tillsynsverksamheten inte har några ekonomiska mellanhavanden med tillsynsobjekten. I Sverige har vi nu för första gången en Konsument- och jordbruksminister. Kanske ett steg i rätt riktning - men enligt vår uppfattning blottläggs redan i titeln de dubbla roller som vi anser oförenliga. Kan en och samma minister tillgodose både konsumenternas och producenternas intressen utan att tappa i trovärdighet? Varför inte låta ta steget fullt ut och följa Tysklands och Englands exempel?

ViS anser att det är nödvändigt att riksdagen antar revisorernas förslag om att regeringen närmare utreder de närmare förutsättningarna för hur en avveckling av distriktsveterinärorganisationens statliga huvudmannaskap kan genomföras.

Remissrundan.

Revisorernas granskning har remissbehandlats och av svaren framgår att det råder delade meningar om revisorernas förslag att uppdra åt regeringen att närmare utreda förutsättningarna för hur en avveckling av distriktsveterinärorganisationens statliga huvudmannaskap kan genomföras.

Föreningen Veterinärer i Sverige, (ViS), som representerar i huvudsak privatpraktiserande veterinärer, önskar framhålla att de remissinstanser som vill behålla ett statligt huvudmannaskap utgörs av organisationer som står i beroendeställning till Jordbruksverket. Länsveterinärerna är Jordbruksverkets förlängda arm avseende verkställigheten av tillsynen och med ansvar också för distriktsveterinärstationernas beredskapsplaner. Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, har en kommersiell verksamhet som i likhet med Jordbruksverkets stöttas av statliga medel i konkurrens med privata företag. Samtliga av dessa som är emot en avveckling av ett statligt huvudmannaskap tar till storsläggan och anför som skäl att smittskyddet skulle bli lidande. Ett påstående som vi finner osakligt och antagligen utarbetat i samråd med Jordbruksverket.

De remissinstanser som inte står i beroendeställning till Jordbruksverket, t.ex. Konkurrensverket, Statens offentliga utredningar, Konkurrensrådet, Justitieombudsmannen och Statskontoret förordar att man ser över frågan om huvudmannaskapet. Även de organisationer som utgör delar av jordbruksnäringen, LRF, Svensk mjölk och Svenska djurhälsovården förordar en översyn av huvudmannaskapet. Den länsstyrelse som är mest i behov av ett fungerande smittskydd, länsstyrelsen i Skåne skriver: "Länsveterinärerna tillstyrker Revisorernas förslag att regeringen utreder de närmare förutsättningarna för hur en avveckling av distriktsveterinärorganisationen kan genomföras. Länsveterinärerna instämmer i revisorernas argumentation för avveckling."

Jordbruksverkets trovärdighet.

Jordbruksverket huvudsakliga verksamhet består i att bedriva kommersiell djursjukvård av exakt samma typ som den som privatpraktiserande veterinärer bedriver. Konkurrensen mellan dessa veterinära grupper är hård och förvärras eftersom Jordbruksverket hela tiden har ett ekonomiskt övertag. Jordbruksverket vägrar att redovisa hur man använder det statliga bidraget. I besvär till Kammarrätten över detta förhållande anför Kammarrätten att Jordbruksverket inte har någon sådan skyldighet med motivering att affärsverksamheten kan lida skada om dessa uppgifter lämnas ut. Dessutom är konkurrenslagarna inte tillämpliga på Jordbruksverkets kommersiella verksamhet eftersom den klassas som myndighetsutövning.

Jordbruksverket har tillsynsansvar över de djurägare till vilka man säljer sina tjänster. Man har också tillsynsansvar över de veterinärer med vilka man konkurrerar. Riksdagens revisorer har i sin granskning visat att Jordbruksverket brister i sin tillsyn av veterinärernas verksamhet.

Tyvär måste man misstänka att verket tror sig uppfylla sitt huvudsyfte, dvs. att stödja svensk livsmedelsproduktion, genom att tillhandahålla en svag tillsynsverksamhet. ViS vill här framhålla att vi inte vill kritisera den enskilde distriktsveterinären utan endast vill framhålla att Jordbruksverket försatt denne i en omöjlig situation genom bl.a. tantiemlönesystemet. Tantiemlönesystemet innebär att Jordbruksverket och den enskilde distriktsveterinären delar djurägarens arvode "fifty-fifty". Distriktsveterinären kan inte enbart klara sig på sin fasta lönedel utan är tvingad att nå kommersiella framgångar för att överleva. I denna situation är det naturligtvis inte lätt att "vara konsumenternas förlängda arm in i djurbesättningarna" med uppgift att övervaka att lagar och förordningar efterlevs. ViS är medveten om att man från vissa håll inom näringen är tacksam för detta system och är av den uppfattningen att man genom detta sparar mycket pengar åt producenterna. Vi tror att näringen skulle vinna mycket på att i stället vinnlägga sig om att skapa en tillsynsverksamhet som står helt fri från beroende av producenterna. Det torde bara vara en tidsfråga innan ett ärende dyker upp i massmedia som sätter fokus på Jordbruksverkets dubbla roller.

I en artikelserie i SvD 4-7 april i år debatteras djurskyddet. Utgångspunkten är den frustration en namngiven besiktningsveterinär upplever över det stora antal slaktdjur som är att betrakta som vanvårdsfall men som av sina ägare anses fullt friska enligt hälsodeklarationen. Vidare påtalas diskrepansen mellan Jordbruksverkets rapportering till allmänheten om hur djurskyddet efterlevs och hur det ser ut i verkligheten. I Svensk veterinärtidning nr 4, -03 upprörs man över att kollegor trakasseras i sin yrkesutövning som besiktningsveterinär på slakteri. Vattenfyllda stövlar, knutna rockärmar och verbala hot är exempel på repressalier som förekommer. ViS menar att så länge producentintresset styr tillämpningen av föreskrifterna kommer arbetsvillkoren för veterinärkåren inte att förbättras och att Jordbruksverket bär det yttersta ansvaret.

Av revisorernas skrivelse framgår att Jordbruksverket fått i uppdrag av Jordbruksdepartementet att utreda den påstådda bristen på veterinärer. ViS anser att Jordbruksverket pga. pågående konflikt inte har förutsättningar att med objektivitet kunna klara dylika uppdrag. Enligt vår uppfattning måste riksdagen först bestämma sig för om det skall finnas plats för privata veterinärer eller om man bara vill ha statliga veterinärer i landet. Om man kommer fram till att privatisera verksamheten frigör man enligt våra beräkningar ca 40 veterinärtjänster enbart pga. att det statliga systemet är alldeles för generöst med kompensationsledigheter i förhållande till vad

en privat organisation kan kosta på sig. Därtill kommer effektivisering av verksamheten som också begränsar behovet av fler veterinärer.

Riksdagen beslutade 2001 att djurskyddslagen skall ändras så att tävlingsveterinärer inte längre måste vara anställda av Jordbruksverket, utan endast behöver förordnas med erforderliga befogenheter. Beslutet har helt ignorerats av Jordbruksverket.

I detta sammanhang vill vi också framföra att den kritiserade omorganisationen som genomfördes av veterinärväsendet 1995 föranleddes bl.a. av att det uppdagades att Jordbruksverket under årtionden underlåtit att betala in sociala avgifter för sina anställda distriktsveterinärer. Trots en utbredd vetskap om detta förhållande har inga rättsliga undersökningar utförts vilket enligt ViS utgör ytterligare ett bevis på den obefogade respekt man i vissa läger hyser för Jordbruksverket.

Jordbruksverkets kompetens.

Som framgår av flera remissvar från näringens organisationer är man missnöjd med kompetensen inom distriktsveterinärorganisationen. De enskilda distriktsveterinärerna tvingas pga. organisationens struktur att arbeta med nästan alla inom yrket förekommande arbetsuppgifter. På distriktsveterinärstationerna sysslar man med alla djurslag från marsvin till mjölkkor. Man ägnar sig också åt laboratoriarbete och tillsynsverksamhet för djurskydd och småskaliga slakterier. Enligt uppgift ingår det också i distriktsveterinärernas uppgift att sköta städning av lokaler och bilar. Till detta kommer att vidareutbildningen är extremt eftersatt. Det lär finnas ett mycket stort antal distriktsveterinärer som inte ägnat mer än ett par dagar åt kompetensutveckling under de senaste fyra-fem åren. Enligt uppgift har denna utbildning dessutom i regel handlat om handhavandet av datorer. Distriktsveterinärorganisationen idag befinner sig på samma kompetensnivå som man gjorde för 30 år sedan då näringen tröttnade på de mångsysslande distriktsveterinärerna och utbildade egna specialister på nötkreatur och svin och skapade den svenska djurhälsovårdorganisationen.

ViS är av uppfattningen att veterinärer skall vara specialiserade. Det finns ingen möjlighet att en veterinär som är allmänpraktiker kan ge fullgod service åt en mjölk- eller svinproducent. Även ägare av sällskapsdjur och sporthästar har rätt att kräva hög kompetens hos den behandlande veterinären. Allmänpraktiserande veterinärer har naturligtvis sin plats i systemet men det kan inte vara acceptabelt att distriktsveterinärorganisationen, vilket är fallet idag, åtar sig i stort sett alla typer av uppdrag. Felet ligger här hos arbetsgivaren, Jordbruksverket, som i första hand ser till sin egen ekonomi och i andra hand till kvalitén på de tjänster man tillhandahåller.

Även Jordbruksverkets sätt att sköta sina myndighetsuppgifter blir lidande pga. den pågående konflikten. Som framgår av remissvaren försöker Jordbruksverket alltid i första hand få en statligt anställd distriktsveterinär att ta hand om smittskyddsutredningar - även om denna initierats av att en privatpraktiker upptäckt smittan och att sökandet efter en tillgänglig statlig veterinär innebär att utredningen fördröjs. Inte heller tar man här hänsyn till om privatpraktikern är mer kompetent än den statlige veterinär man lyckas få tag i.

Under den tid den nya distriktsveterinärorganisationen existerat har endast ett större utbrott av smittsam djursjukdom drabbat landet. Under 90-talet drabbades fr.a. Skåne av en ytterst smittsam fågelsjukdom. Jordbruksverket hade inga möjligheter att klara situationen själva med hjälp av sina egna anställda distriktsveterinärer utan var tvungna att begära assistans från ett stort antal privatpraktiserande veterinärer. De

privatpraktiserande veterinärerna kan vittna om att Jordbruksverkets hantering av detta sjukdomsutbrott närmast var att betrakta som kaotisk.

Konkurrensen.

ViS upprörs av de oriktiga uttalanden som verket ständigt strör omkring sig. Som exempel kan nämnas påståendet i remissvaret om att en avveckling av distriktsveterinärorganisationen skulle medföra att staten skulle tvingas betala 160 miljoner kr till privatpraktiserande veterinärer för att dessa skall upprätthålla beredskap. Jordbruksverket benämner vilseledande all veterinär verksamhet, såväl statlig som privat, för fältverksamhet, om den på minsta sätt riktar sig mot lantbrukets djur. Av antagligen politiska skäl hänför man hela sin verksamhet dit trots att merparten förordningar riktar sig mot sällskapsdjur och sporthästar. Det är inte rimligt att generella statliga bidrag skall utgå bara till de veterinärer som åtar sig att behandla ett och annat lantbruksdjur. Dessa bidrag används sedan, som i Jordbruksverkets fall, för att konkurrera om sällskapsdjur och sporthästar, inte minst genom den subventionerade jourverksamheten för dessa djurslag. Jourverksamhet är ett kraftfullt konkurrensmedel och används av de statliga distriktsveterinärerna för att vinna över kunder till sin verksamhet. Upprördheten är stor bland de privata när dessa kolleger hotar djurägaren med att inte åta sig fall under jourtid om man inte också under ordinarie arbetstid vänder sig till dessa. ViS har kommit till slutsatsen att det inte går att fördela bidrag till veterinärkåren på det sätt som sker idag utan att konkurrens snedvrids. Det är lätt att inse att kostnaden för staten skulle bli betydligt större än 160 miljoner kr om bidragsnivån till var och en veterinär skall vara oförändrad och konkurrensneutral. Det kan därför bli aktuellt att i endast undantagsfall subventionera veterinär verksamhet. ViS har uppfattningens att all djursjukvård skall betalas av avnämarna och lantbrukets djur kan försäkras för veterinärvård precis som sällskapsdjur och sporthästar. Det är fel att, som idag, låta skattebetalarna subventionera statliga veterinärers vård av sällskapsdjur och sporthästar. (Fler påpekanden om felaktigheter i Jordbruksverkets remissvar återfinns i ViS:s skrivelse ”Remissvar angående rapporten 2002/03:4. Villkoren för veterinär verksamhet”.)

Jordbruksverket konkurrerar med privatpraktiserande veterinärer inte bara om kunderna utan även om vikarier. ViS anser att man, med hjälp av statliga medel, överbetalar nyutexaminerade veterinärer och därmed slår undan möjligheterna för en vettig lönebildning inom veterinärkåren. Jordbruksverkets har av revisorerna konstaterats vara ledande för lönebildningen!

ViS vill understryka att Jordbruksverkets och Sveriges Veterinärförbunds ständiga omsorg om beredskapsverksamheten inte enbart beror på bekymmer om djurskyddet. Insikten om att kunna erbjuda ständig jourverksamhet, ett av de mest säljande argument som finns, måste också beaktas. Eftersom privatpraktiserande veterinärer också är väl medvetna om detta faktum behöver man inte hysa någon större oro för att en avveckling av det statliga huvudmannskapet för distriktsveterinärorganisationen skulle medföra försämring av beredskapsverksamheten i landet. Snarare skulle motsatsen bli följden. Idag motverkas samverkan mellan statliga och privata veterinärer av det faktum att en privat veterinär inte kompenseras för de tre komplidiga dagar som utgår till en statlig veterinär efter helgjour. Varje gång en privat veterinär avlastar en statlig under helg gör Jordbruksverket en besparing på närmare tio tusen kronor. Medel som sedan kan användas för att ytterligare skärpa konkurrensen.

Vid omorganisationen av distriktsveterinärorganisationen 1995 var 85 % av distriktsveterinärerna negativa till Jordbruksverkets förslag. När Jordbruksverket trots detta drev igenom förslaget sa 150 distriktsveterinärer, dvs. mer än hälften, upp sig

från sina tjänster. Veterinärernas avsikt var att öppna privatpraktik på samma ort som man hade distriktsveterinärtjänst. Jordbruksverket satte då igång en kampanj som helt enkelt gick ut på att med hotelser skrämja distriktsveterinärerna att stanna kvar i statlig tjänst. Hotet bestod bl.a. i att om man inte gick med i den nya organisationen så skulle staten, på den ort veterinären verkade, öppna en distriktsveterinärstation och konkurrera ut privatpraktikern. Många exempel finns på att Jordbruksverket fortsatt att verka på liknade sätt.

Ute i praktiken konkurrerar de statliga distriktsveterinärerna med de privata genom i huvudsak följande metoder:

- De statliga medlen bekostar omfattande annonskampanjer och broschyrmaterial.
- De statliga medlen används till att sänka priserna så att privatpraktiserande veterinärer inte kan konkurrera.
- De statliga medlen används till att köpa in dyrbar utrustning till de statliga distriktsveterinärstationerna. Innehavet av denna utrustning meddelas djurägarna för att få den statliga stationen att framstå som kompetent.
- De statliga veterinärerna låter det klart framgå att de statliga medlen bekostar dygnet runt jour och att det därför är lämplig att djurägarna stöttar denna verksamhet och anlitar distriktsveterinärer även på icke obekväma arbetstid. Det finns både djurägare och privatpraktiserande veterinärer som upplever detta som ett hot att om man inte anlitar en statlig veterinär på dagtid så får man ingen hjälp under jourtid.
- De statliga veterinärerna har myndighetsuppdrag som gör att de ständigt kommer i kontakt med de privata veterinärernas kunder, (ex. officiella exportintyg). De har då möjlighet att framföra att de kan klara även de kommersiella uppdragen hos djurägaren så att denne slipper anlita två olika veterinärer och att utgifterna för veterinär därmed blir lägre.
- Ett av de kraftfullaste konkurrensmedlen är det myndighetsuppdrag som innebär att en mjölkproducent måste ha ett intyg från en statlig distriktsveterinär för att ö.h.t kunna få bedriva sin verksamhet. Det får anses som helt klart att många mjölkproducenter är rädda för att stöta sig med distriktsveterinären och därför aldrig skulle våga anlita en privatpraktiserande veterinär.

Sammanfattningsvis kan sägas att många privata veterinärer känner obehag och uppgivenhet inför att tvingas konkurrera med svenska staten. ViS konstaterar att det bland veterinärer i ökad omfattning börjar gå att finna kolleger som bara delvis ägnar sig åt sin yrkesutövning eller söker sig till annan verksamhet.

Tidigare utredningar.

Den ovan nämnda omorganisationen föregicks av två utredningar, (Bråkenhielm och Riksrevisionsverket). Båda förordade en privatisering av distriktsveterinärorganisationen. Regeringen beslutade 1993 att privatisera organisationen men i sista stund ändrades beslutet p.g.a. politisk påverkan från statliga distriktsveterinärer.

De privatpraktiserande veterinärerna, som trots allt, står för större delen av landets djursjukvård har aldrig någonsin erbjudits att inför ansvariga politiker, t.ex. på Jordbruksdepartementet, få framföra sina synpunkter på landets veterinära verksamhet. Istället har vi nu i mars månad inbjudits till departementet att delta i en arbetsgrupp med direktiv som överensstämmer med den av Jordbruksverket initierade "Arbetsgruppen för den veterinära fältverksamheten" som efter flera års arbete ut-

mynnade i ett intet. Anledningen till det uteblivna resultatet var att verket höll fast vid uppdraget enligt regleringsbrevet och därmed var utgången given. ViS tänker inte ställa upp i fler arbetsgrupper med det uppenbara syftet att fördröja framåtskridandet. ViS anser att det föreligger så mycket kända fakta som talar för en avveckling av distriktsveterinärorganisationens statliga huvudmannaskap att inga nya utredningar erfordras för att ta detta beslut.

Slutord.

Landets privatpraktiserande veterinärer kan aldrig acceptera något annat än att staten upphör med sin kommersiella verksamhet vilket måste innebära ett ändrat huvudmannaskap för distriktsveterinärorganisationen. Blir så inte fallet inom en mycket snar framtid kommer privatpraktikerna tvingas att tillgripna stridsåtgärder i form av begränsning av beredskapsverksamheten och överlåta denna helt och hållet åt Jordbruksverkets personal. Kontakter har redan tagits med en internationell advokatfirma för att förbereda en stämning av svenska staten i Europadomstolen för brott mot konkurrenslagor och brott mot EU:s direktiv om en opartisk tillsynsverksamhet.

Riksdagen måste nu besluta, inte bara om man vill ha en tillförlitlig tillsynsverksamhet, utan även om vilken typ av djursjukvård Sverige skall ha i framtiden. Valet står mellan att ha en statlig distriktsveterinärorganisation där Jordbruksverket i stort sett har monopol på all djursjukvård - vilket är fallet idag i stora delar av landet. Den andra möjligheten är att ha god tillgång till privata specialiserade veterinärer som motsvarar djurens och djurägarnas krav på en professionell och tillförlitlig djursjukvård. I detta system sker tillsyn av djurägare och veterinärer av kunniga opartiska tjänstemän som arbetar för att ge samhället och konsumenterna den trygghet man har rätt att kräva.

Per Arvidsson

Ordf. ViS